

Side 1 (5)

Kontaktperson : Rudolf Schmid
Institutt for kjemi, Realfagbygg
Tlf.: 735 96203 (evt. 913 75 546)

EKSAMEN I EMNET TKJ 4180 FYSIKALSK ORGANISK KJEMI

LØRDAG 01. DESEMBER 2007,
TID: KL. 09:00 - 13:00

Tillatte hjelpemidler : D

Godkjent enkel lommekalkulator
molekylmodeller.

Ingen trykte eller håndskrevne hjelpemidler er tillatt

Dette oppgavesett består av fem - 5 - sider :

1 forside (s. 1), 3 sider med 5 oppgaver (s. 2-4) og 1 tabell/data-ark (s. 5).

Vektingen av hver oppgave er oppgitt, maksimal poengtall er 80.

Alle oppgaver må besvares for 80 poeng.

Rudolf Schmid (sig.)

.....
Eksamensansvarlig faglærer

Oppgavesettet er kontrollert :

Jan.M. Bakke (sig.)

.....
Ekstern sensor

Sensurdato : Fredag, 21.12.2007

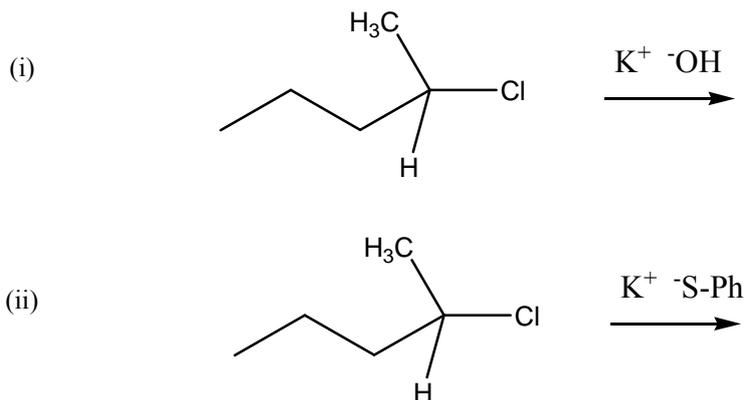
Oppgave 1 : (2 poeng pr. del-svar, maks. 7 beste svar av 9 : **maks. 14 poeng**)

Definer, kort (!) :

- a) semiempirisk og/vs. "ab initio" (grunnleggende forskjell) (C/S A5 (2007), ch. 1.2.2. & 1.2.3. , p.32ff.)
- b) "*gauche*" (C/S A5 (2007), ch.2.2.1., p.142ff.)
- c) Hardhet (jfr. HSAB; kvalitativ og/el. v.h.a. en formel) (C/S A5 (2007), ch. 3.7.2., p. 354 f.)
- d) Lewis syre (C/S A5 (2007), ch. 3.7.2., p. 356 ff.)
- e) 1.ordens kinetikk vs. pseudo-1.ordens kinetikk (C/S A5 (2007), ch.3.2.3., p.280 ff.)
- f) Løsningsmiddel-separert ionpar (C/S A5 (2007), ch.4.1.3., p.395ff.)
- g) Aprotisk og protisk (løsningsmidler) (C/S A5 (2007), ch.3.8.1., p.359)
- h) Markovnikov-regelen (C/S A5 (2007), ch.5.1., p.476 ff.)
- i) Bromoniumion (C/S A5 (2007), ch.5.3., p.489)

Oppgave 2 : (12 poeng)

Sammenlign de to nedenfor oppgitte reaksjonene m.h.t. forventet(e) produkt(er)/ produkt-type(r): Tegn reaksjonsskjemaer og diskuter mekanistiske aspekter.

Grunngi svaret.

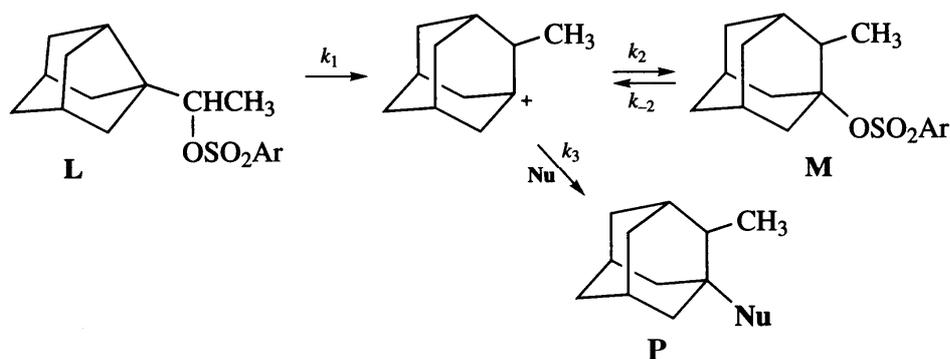
Forklar reaksjonsveiene og klassifiser dem.

Tegn inn de hypotetiske reaksjonsforløpene i et 2-dimensjonalt (potensial-)energidiagram, More O'Ferrall- (= Albery -More O'Ferrall-Jencks)-diagram (evt. flere, ved behov),.

(C/S A5 (2007), ch. 4 & 5)

Oppgave 3: (3 + 5 + (3+1) + 2 + 5 + 4 + 3 = 26 poeng)

En undersøkelse av reaksjonen av adamantan-slektningen **L** har gitt oss den nedenfor viste mekanismen for dannelsen av 2-metyladamantylproduktet **P**. At det eksisterer en likevektsreaksjon fra kation-mellomproduktet til et annet nøytralt adamantyl-mellomprodukt, **M**, ble oppdaget v.h.a. nøyaktig kinetisk analyse og fra isotop-”scrambling” i sulfonatgruppen i **M**, når merket **M** ble solvolysert i separate forsøk.

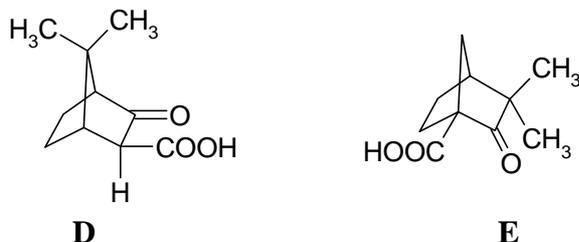
- Utleid hastighetsuttrykket, når du antar at **Nu** er en meget god nukleofil som gir en klart raskere videre-reaksjon til produkt, enn side-likevektsreaksjonen til **M**.
- Utleid hastighetslikningen for tilfellet der k_2 og k_{-2} er såpass store at de lar likevekten bli en merkbar faktor til kinetikken i reaksjonsforløpet.
- Forklar hva ”Steady-State”-approksimasjonen er.
  - Har du brukt den i én eller begge av utledningene ovenfor, a) og/eller b) ?
 Grunngi bruken / ikke-bruken av approksimasjonen (hvis du ikke har grunngitt den i a) eller b).
- Anta at du også kan gjennomføre denne reaksjonen med d_3 -**L**, d.v.s. **L** med metylgruppen som er fullt isotopmerket med tre deuterium.
 Skisser detaljene i mekanismen av denne reaksjonssekvensen for det deuterium-merkede utgangsstoffet d_3 -**L**.
- Forutsi omtrent hvilke k_H/k_D -forhold du forventer å måle om henholdsvis k_1 og k_3 var hastighetskontrollerende.
 Diskuter om merkingen kan ha en effekt på side-likevekten til **M** også, og forklar din vurdering kort.
- Hvordan oppstår en primær isotopeffekt ?
- Diskuter mulighetene for om enantiomert rent **L** gir rasemisk eller enantiomert rent/anriket produkt **P** ?

(F.eks. C/S A4 (2000), ch. 5, s.345, probl. 18 og litt.-ref.dertil)

Oppgave 4 : (7 + 3 = 10 poeng)

Dekarboksylering av karboksylsyrer (evt. syresalter) ved termolyse, $R-CO_2H \rightarrow R-H + CO_2$, foregår under formal dannelse av et karbanion på karbonet som "mistet" bindingen til $COOH$ -gruppen. Karbanion-stabiliserende grupper i riktig posisjon i forhold til karboksylgruppen letter dekarboksylerings-reaksjoner sterkt. Ved gunstige konfigurasjon i utgangsstoffet tegnes reaksjonsmekanisme ofte med et syklisk, muligens konsertert forløp.

Dekarboksyleringen av de to karboksylsyrer **D** og **E** (nedenfor) er blitt undersøkt:

- Utleid en dekarboksylerings-mekanismen for molekyl **D** (foruten å ta med innformasjonen gitt ovenfor bør den også kunne forklare observasjonen gitt i deloppgave b)).
- Mens molekyl **D** avspalter CO_2 lett ved oppvarming til $100^\circ C$ dekarboksylerer ikke molekyl **E** ved temperaturer opp til $300^\circ C$. Forklar hvorfor.

Lowry T.H. & Richardson K.S. "Mechanism & Theory in Organic Chemistry" New York, 1976, p. 255 & 266.

Oppgave 5 : (2 + 3 + 2 + 5 + (5 + 1) = 18 poeng)

Syrekonstanter for acetofenon-derivater (metylfenylketoner, i DMSO) har blitt bestemt, et utvalg av dem (blant de *p*-substituerte) er vist nedenfor:

X	-OMe	-CH ₃	-H	-Cl	-CF ₃	-CN
pK (DMSO)	27,50	25,19	24,70	23,78	22,69	22,04

- Hvilke(t) hydrogen(er) forventer du å bli fjernet ved deprotonering (tegn reaksjonsskjema)? Hvilke type σ -konstant forventer du deg best korrelasjon for? Grunngi antakelsen din.
- Bruk den/de σ -konstanter (verdiene finnes i appendiksen bakerst i oppgavesettet) som du forventer å bli best for å tegne en Hammett-korrelasjon (grafisk, bruk rutepapir, det er nøyaktig nok til eksamensformål). Bestem reaksjonskonstanten ρ grafisk.
- V.h.a. tilgjengelige og utledede data anslå en verdi for pK(DMSO) til *p*-bromacetofenon.
- Postuler produkt og reaksjonsmekanisme til den reaksjonen som skjer når du blander deprotonert acetofenon (med X = H) med benzaldehyd (fenylmetanal).
- Du skal fremstille etylenglykol-ketaler til acetofenoner (= ketal med 1,2-dihydroksietan).
  - Foreslå reaksjonsbetingelser og beskriv tilhørende forventet reaksjonsmekanisme.
  - Basert på denne mekanismen forutsi om *p*-metoksi- eller *p*-cyano-acetofenon reagerer raskere til ketalen. Forklar grunnlaget til ditt valg.

(F.eks. C/S A4 (2000), ch. 6, s.621f., probl. 6.8 og litt-ref. dertil; ch. 3.6 ; ch. 7.7.2 & ch. 7.2.)

Universell gasskonstant .

$$R = 1,987 \text{ cal/K} \cdot \text{mol} = 8,315 \text{ J/K} \cdot \text{mol}$$

Hammett σ -parametre (Tab. 3.26) (fra C/S A 5.utg. (2007))

339

Table 3.26. Substituent Constants^a

Substituent	Structure	σ_m	σ_p	σ^+	σ^-	σ_I	σ_R
Acetamido	CH ₃ CONH	0.21	0.00	-0.60	0.46	0.28	-0.35
Acetoxy	CH ₃ CO ₂	0.37	0.45	0.19		0.38	-0.23
Acetyl	CH ₃ CO	0.38	0.50		0.84	0.30	0.20
Amino	NH ₂	-0.16	-0.66	-1.30	-0.15	0.17	-0.80
Bromo	Br	0.37	0.23	0.15	0.25	0.47	-0.25
<i>t</i> -Butyl	(CH ₃) ₃ C	-0.10	-0.20	-0.26	-0.13	-0.01	-0.18
Carboxy	HO ₂ C	0.37	0.45	0.42	0.77	0.30	0.11
Chloro	Cl	0.37	0.23	0.11	0.19	0.47	-0.25
Cyano	N≡C	0.56	0.66	0.66	1.00	0.57	0.08
Diazonium	N ⁺ ≡N	1.76	1.91		3.43		
Dimethylamino	(CH ₃) ₂ N	-0.16	-0.83	-1.70	-0.12	0.13	-0.88
Ethoxy	C ₂ H ₅ O	0.10	-0.24	-0.81	-0.28	0.28	-0.57
Ethenyl	CH ₂ =CH	-0.06	0.04	-0.16		0.11	-0.15
Ethyl	C ₂ H ₅	-0.07	-0.15	-0.30	-0.19	-0.01	-0.14
Ethynyl	HC≡C	0.21	0.23	0.18	0.53	0.29	-0.04
Fluoro	F	0.34	0.06	-0.07	-0.03	0.54	-0.48
Hydrogen	H	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Hydroxy	HO	0.12	-0.37	-0.92	-0.37	0.24	-0.62
Methanesulfonyl	CH ₃ SO ₂	0.60	0.72		1.13	0.59	0.11
Methoxy	CH ₃ O	0.12	-0.27	-0.78	-0.26	0.30	-0.58
Methoxycarbonyl	CH ₃ OCO	0.37	0.45	0.49	0.74	0.32	0.11
Methyl	CH ₃	-0.07	-0.17	-0.31	-0.17	-0.01	-0.16
Methylthio	CH ₃ S	0.15	0.00	-0.60	0.06	0.30	
Nitro	NO ₂	0.71	0.78	0.79	1.27	0.67	0.10
Phenyl	C ₆ H ₅	0.06	0.01	-0.18	0.02	0.12	-0.11
Trifluoromethyl	CF ₃	0.43	0.54	0.61	0.65	0.40	0.11
Trimethylammonio	(CH ₃) ₃ N ⁺	0.88	0.82	0.41	0.77	1.07	-0.11
Trimethylsilyl	(CH ₃) ₃ Si	-0.04	-0.07	0.02		-0.11	0.12

a. Values of σ_m , σ_p , σ^+ , and σ^- are from C. Hansch, A. Leo, and R. W. Taft, *Chem. Rev.*, **91**, 165 (1991); Values of σ_I and σ_R are from M. Charton, *Prog. Phys. Org. Chem.*, **13**, 119 (1981).

Hammett ρ -parametre (Tab. 4.6) (fra C/S A 4.utg. (2000))Table 4.6. Reaction Constants^a

Reaction	ρ
ArCO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCO ₂ ⁻ + H ⁺ , water	1.00
ArCO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCO ₂ ⁻ + H ⁺ , EtOH	1.57
ArCH ₂ CO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCH ₂ CO ₂ ⁻ + H ⁺ , water	0.56
ArCH ₂ CH ₂ CO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCH ₂ CH ₂ CO ₂ ⁻ + H ⁺ , water	0.24
ArOH $\rightleftharpoons$ ArO ⁻ + H ⁺ , water	2.26
ArNH ₃ ⁺ $\rightleftharpoons$ ArNH ₂ + H ⁺ , water	3.19
ArCH ₂ NH ₃ ⁺ $\rightleftharpoons$ ArCH ₂ NH ₂ + H ⁺ , water	1.05
ArCO ₂ Et + ⁻ OH $\rightarrow$ ArCO ₂ ⁻ + EtOH	2.61
ArCH ₂ CO ₂ Et + ⁻ OH $\rightarrow$ ArCH ₂ CO ₂ ⁻ + EtOH	1.00
ArCH ₂ Cl + H ₂ O $\rightarrow$ ArCH ₂ OH + HCl	-1.31
ArC(Me) ₂ Cl + H ₂ O $\rightarrow$ ArC(Me) ₂ OH + HCl	-4.48
ArNH ₂ + PhCOCl $\rightarrow$ ArNHCOPh + HCl	-3.21

a. From P. R. Wells, *Linear Free Energy Relationships*, Academic Press, New York, 1968, pp. 12, 13.